

PROF MANDLA MAKHANYA, PRINSIPALA NA XANDLA XA

MUCHANSELARA

UNIVERSITY OF SOUTH AFRICA

(YUNIVHESITI YA AFRIKA DZONGA)

KU AMUKELA NA MAVONELO HI DYONDZO YA LE HENHLA EAFRIKA

DZONGA

MABULU YA NKOKA YA VURHANGERI HI DYONDZO YA LE HENHLA

Ku kavanyeta emasungulweni ya phiramidi – (hikokwalaho) hi laha

ku ntlhantlhekaku xirhalanganyi

Function Hall, 4th Floor, Kgorong Building, Muckleneuk Campus

03 N'wendzamhala 2019

Inkomu: Mufambisi wa Nongonoko, Man Sedzani Musundwa

- Tat Phillip Ntsimane, Mutshamaxitulu Risk Management – Audit and Enterprise Risk Management Committee of Council (AERMCoC), Unisa
- Prof Khehla Ndlovu, VP: Strategy, Risk and Advisory Services
- Mnn Ziphora Mamobolo, ED: Department Risk and Compliance
- Swirho swa vufambisi lebyi navisiweke
- Mnn Nomathamsanqa Ashom, Director: Assurance Services - Ngubane and Co.
- Mnn Busani Maluleke, CEO: New African Bank
- Tat Christopher Palm, Chief Risk Advisor: IRMSAE

- Tat Linda Khumalo, Founder wa SafeCyberLife: Education Service
- Swivulavuri swa hina leswikulu Mnn Shamila Batohi na Prof Mervyn King
- Vafambisi va phaneli ya Mabulu, Mnn Olga Granova-Mooi: Nhloko ya Internal Audit, University of Pretoria, na van'wana vafambisi va mabulu:
 - Prof Ahmed Bawa, CEO: Universities South Africa
 - Prof Adam Habib, VC: University of the Witwatersrand
 - Prof Jonathan Foster Pedley, Dean: Henley Business School
 - Dkt Somadoda Fikeni, Unisa
- Mnn Tsholofelo Duba
- Mnn Daphney Twala, Praise Singer: National Council of Persons Living with Disabilities (NCPD)
- Tau Tsa Koma Cultural group
- Amavinnkivonko Gumbboot Dancers
- Unisa Male Voices
- Vatirhikulorhi va tiinstitutuxini ta rikwerhu
- Vatirhi va Unisa, machudeni na van'waxiavo
- Vaendzi vo xiximeka, vamanana na vatatana

Xewanini! Ndzi vona swikandza swi nga ri swingani swa vanhu lava ndzi va tivaka eka mixo lowu – ma amukeriwa swinene, vatirhikulorhi! Ndzi vona na swikandza swi nga ri swingani

swintshwa, leswi ndzi kholelwaku leswaku swi kombisa ntsakelo na ku nava ka mbangu lowu, leswaku eka vanyingi, wu kombisa *ku lala* exikarhi ka hasahasa exikarhi ka fambiselo lerinene na ku hohloka ka tirhelo lerinene. Ndza mi amukela swinene na n'wina. Ndzi tshemba leswo vukona bya n'wina laha, eka nkarhi lowu wa xiakhademiki wa lembe, swi komba ku tiyimisela loku hlanganeke eka ku pfuxeta no vuyisela vuprofexini bya ku langutana na tinghozi, na ku tiyisekisa, eka xiyenge lexi faneleke eka rixaka ra ka hina. Hi na ntsako wa ku va na n'wina namuntlha.

Vamanana na vatatana, ndzi komberiwe ku nyiketa mavonelo yo nava hi Dyondzo ya le Henhla eAfrika Dzonga. Kambe, swi fanele ku vuriwa leswaku dyondzo ya le henhla eAfrika Dzonga a yi tirhi yi ri yoxe. Hi vumbiwa na ku leteriwa hi mianakanyo hi leswi swi hume lelaka eka misava hinkwayo na khontinente. Kasi, hikokwalaho, leswi i mhaka ya rivoningo swinene eka nkarhi lowu.

Dyondzo ya le henhla eka misava hinkwayo, yi tikuma yi langutana na muxaka na xikongomelo xa dyondzo na ndzima leyi tiyunivesiti ti yi tlangaka eka malembe ya 21st Century. Hi lemuka ku humelela ku mianakanyo yo lala yo vonelela rixaka ntsena (nationalism) na ku endla leswi hleketeriwaka leswaku swi ta tsakeriwa hi vanhu vo karhi (populism) eka swa ku hanyisana ka vanhu na ikhonomi na le ka swa

tipolitiki, na ku fambisana na ku hlanhleka ka dyondzo ya le henhla ku va yi langutana na swa rixaka ntsena na swa rijini, laha yi langaka ndzima yo vonaka. Xiyimo i xa nkoka ku hlamusela leswi swilo swi nga hi xiswona eka ku phamela dyondzo ya le henhla. Ku nghenelela ka va mabindzu no tirhela ntswalo eka dyondzo ya le henhla, swi cinca xivandla lexi na balansi ya matimba ku fikela laha vutivi byo ringana 65% byi phameriwaka eka swivandla swa dyondzo ya tiyunivhesiti hi vamabindzu ku tlula tiyunivhesiti ta ntolovelo. Ku cinca lokukulu swi vangeriwe hi ku ya emahlweni ka theknoloji na swa mafambiselo ya dijitali. Hi le ka xiyimo lexi laha tiyunivesiti ti faneleke ku tiyisa leswaku swichava, varhangeri na vafambisi na vatirhi (va akhademiki va ti profexini na va swa vulawuri lomu tihofisini) na machudeni va malembe hinkwawo va faneleke ku dyondzulula, ku dyondza nakambe, na ku dyondza hi vuntshwa leswo va ta kota ku ya emahlweni no hanya eka "misava leyintshwa" leyi yi nga humelela hikokwalaho ka 4th Industrial Revolution.

Hikokwalaho ka ku pfumeleka ka nkarhi, a ndzi nga vuli swo tala hi dyondyo ya le henhla eka khontinente. Wo ndzi hlamusela nchumu wun'we. Mpimanyeto wa malembe ya vanhu eka khontinente i 18 wa malembe kasi vanhu va ya va ngeteleleka swinene. Hi ku vona ku pfumaleka ka mitirho, vanhu lavantshwa va vona dyondzo ya le henhla tani hi nchumu wun'we lowu wu nga va pfunaku. A hi

tilulamiselangi ku langutana na xiyimo lexi – xi fana na bomo leyi nga bulukaku nkarhi wun'wana na wun'wana. Hi fanele ku teka magoza hi xihatla. Hi khontinente leyi nga na vantshwa vanyingi ku tlula tin'wana tikhontinente eka misava, kasi Afrika ku vuriwa leswaku yi ta va na nhlayo ya vanhu vo ringana vun'we-eka-vunharhu va nhlayo ya misava hi ku hela ka senchuri. Xana vanhu lava vantshwa hi ta va dyondzisisa ku yini, na swona hi ta va hi va dyondzisela yini – ngopfungopfu loko hi nga koti ku bvumba leswi nga ta endleka eka nkarhi lowu taka.

Xiyimo lexi ndzi nga vulavula hi xona xi kombisa leswaku hi fanele ku endla mindzavisiso hi xihatla ku lulamisa Afrika Dzonga na khontinente hinkwayo eka mintlhontlho leyi taka mayelana na ku hanyisana ka vanhu na ikhonomi na swa tipolitiki na ku kula swinene ka vusweti, xikan'we na ku cinca lokukulu lokutaku na leswi faneleke swi endliwa ku langutana na swona, kambe swi tlhela swi kombisa na xilaveko xa xihatla xa ku kunguhata hi xivono no kunguhatela ku tiyisa leswaku Afrika (Dzonga) yi kota ku ya emahlweni eka nkarhi wo leha. Hakunene, i wunyingi ntirho lowu wu faneleke ku endliwa, na swona ku na swihlovo switsongo na vuswikoti byitsongo byo endla leswi.

Loko hi tshwinela ekaya, vunyingi bya tiinstitutixini ta dyondzo ya le henhla eAfrika Dzonga tilangutene na mintlhontlho ya nsohensohe no enta leyi kavanyetaka, ku katsa ku cinca lokukulu leswaku ku va na vululami eka vanhu, ku fikelela ndzinganano na ku endliwa hi vuntshwa ka tikharikhyulamu ku endlela ku tisa nongonoko wo heta fambiselo ra vukoloni, na ku tisa tikhwalifikhexini to hambana-hambana leti nga na khwaliti kasi hi tlhelo rin'wana ti ri karhi ti hluvukisa vutivi bya xiAfrika. Ku nghenelela swinene ka tipolitiki eka tikhempasi ta hina swi ngetelele xiyimo xo chavisa eka mimpfangano leyi nga kona, leswi swi lava leswaku swilo swi endliwa hi vuqambi lebyintshwa, matimba na ku tiyisela swinene loko swi ta eka vurhangeri na vufambisi.

Ku sukela hi 2015, vurhangeri bya tiyunivhesiti byi ve byi faneleka ku langutana na madzolonga na ku onhiwa ka nhundzu lomu tikhempasini, kasi hala tlhelo hambani loko pfhumba ra *#feesmustfall* ri sungula ku ya ehansi, ku ve ku sunguriwa fambiselo ra dyondzo yo ka yi nga hakeleriwi eka vanyingi, tani hi leswi xiyimo xi nga xiswona loko swichava swi va na ku cinca ka nsohensohe, vakhoma xiavo va hina, sweswi va le ku langutaneni na swilaveko swo enta swa nsohensohe, na swona leswi swi fanele ku khomiwa hi ndlela yo karhi.

Tani hi vurhangeri bya tiyunivhesiti, hi fanele ku fambisa swiyimo leswi swa mintlhontlho leyi kavanyetaka, na swona leyi yi susumeiwaka hi vateka-xiavo vo hambana, lava ku navela ka vona ku nga swa tipolitiki ku tlula ku va swa leswinene leswi lavekaka. Ku fanele ku endlwisa swiboho swo tika ku endlela ku ya emahlweni ka tiinstitutuxini eka swiyimo leswi swa mintlhontlho. Ku fanele ku lemukiwa leswaku hambani loko tiyunivhesiti ti fanele ku langutana na swilaveko swa vateka-xiavo hi ndlela leyi hlamulaka hi ku kongoma, kambe leswi swi fanele ku endlwisa hi ku vonelela fambiselo na makhomelo lamanene ya vuxiyaxiyi eka swa timali leti Tihuvo na varhangeri va le henhla va faneleke va swi endla hi ndlela ya vutihlamuleri na mikhuva leyinene eka swihlovo swa swipfuneto eka tiinstitutuxini. Ku fambisa swa timali hi vuxiyaxiyi swi fanele ku endlwisa minkarhi hinkwayo, hambiloko leswi swi nga tsakisi vanhu, ku endlela ku tiyisa leswo ku hlayisiwa vumundzuku bya tiinstitutuxini. Hi tshama hi ri karhi hi ri eka xiyimo xo balansa swilo hi vukheta. Kambe *lahawani hi laha ku nga na vunghozi eka swa fambiselo lerinene na malawulelo lamanene leswi swi tlangaku ndzima ya nkoka.* Ku fikela kwihi na swona xiyenge xa dyondzo ya le henhla xi humelela ku fikela kwihi eka ku vona tinghozi, no veka mafambiselo na makungu yo hunguta vunghozi eka malembe ya khumela lama hundzeke xana? Ndzi nga bvumba leswaku a hi tirhangi kahle, ngopfu-ngopfu hikuva ku ri na xiyimo xo nonoha eka xiyenge lexi. Xana i vangani vanhu lava

va nga vona mintlhontlho leyi emahlweni ka loko yi nga si humelela? Kambe xana a hi ta va hi swikotile ku bvumba leswo mintlhontlho leyi yi ta humelela? Xana hi na tona tindlela to kota ku vona vunghozi byi nga si humelela eka xiyimo xa dyondzo ya le henhla?

Ntiyiso wa mhaka sweswi, hi leswo eAfrika Dzonga na swona ndzi anakanya leswaku leswi swi endleka na le ka matiko man'wana, tiyunivhesiti ti teka xivandla xa ku pfuneta hi vutirheli bya vanhu lebyi faneleke ku endliwa hi mfumo, leswi swi mitaku ntamo wa vukarhi bya vanhu lavantshwa vaxisati ni vaxinuna, lava loko leswi a swi nga endleki a va ta humesela vukarhi bya vona eka mfumo. Hi le ka xiyimo xo chavisa, lexi xi ngetelelaku ku tika no karhata. Vatekaxiavo va tiyunivhesiti va ta tshama mikarhi hinkwayo va kondletela no susumeta, hikokwalaho leswi swi endla leswo hi fanele ku tikhoma hi ndlela ya vutswatsi no va na xivono xo vona vunghozi no va na tindlela to hunguta vunghozi kasi hi tlhelo hi ri karhi hi tiyisa leswaku hi tshikilerisa miehleketo ya hina eka mintirho ya nkoka leyi hi langutaneke na yona – ku nga ku dyondzisa, ku dyondza, ndzavisiso na vuqambi bya leswintshwa no tirhisana na vaaka-tiko.

Leswi humeleleka eka rixaka na mintlhontlho swi lava leswaku xiyenge xa dyondzo ya le henhla va kuma swintshunxo leswi tirhekaka no kota ku cinca-cinca hi ku landza swiyimo, leswi

hlanganeke na leswi heleleke, leswi swi faneleke ku pfanganyisa tidisiplini to hambana hambana na ku tirhisana na minhlangano ya tiprofexini to hambana hambana, va mabindzu na tiindastri eka ku endla tidyondzo na mafambiselo ya dyondzo, kambe hi ndlela leyi nga rivaleni eka timodi to hambana hambana to seketela machudeni, ta nkambelo, na ku veka swiyimo swa vuamukeri bya tidyondzo hi ndlela leyi hlanganyetaka swilaveko swa tiko na leswi swi rindzeriweke hi machudeni. Ku na ku tshikilela lokukulu ka ku amukela dyondzo leyi vadyondzi va yi kumeke khale eka swiyimo swo hambana leswi vuriwaka *Recognition of Prior Learning* tani hi ndlela yo koka machudeni lama ya nga na swipiriyoni, kambe va nga thwasisiwangiku hi leswi va swi dyondzeke eka swiyimo swo hambana, leswo va ta eka fambiselo ra tidyondzo ta hina, na swona va amukeriwa, leswi swi endliwa ku va pfuneta hi ku tlakusa vuswikoti bya machudeni ya vanhu va vatswatsi tani hi ndlela yo tiyisa leswo va kota ku tholeka lomu mintirhweni eka ku hundzuluxa tindhawu ta mitirho. Nakambe, tiinstitutuxini ta dyondzo ya le henhla ti fanele ku tirha hi ndlela leyi nga rivaleni no amukela leswo tifanele ku cinca no endla hi maendlelo lamantshwa (ku katsa eka swa tihofisi ta vulawuri) ku tiyisa leswo tihlamulana na swilaveko hi ku cinca-cinca hilaha swi faneleke na hilaha swi lavekaka ku ya emahlweni no va ti va tiinstitutuxini leti hlamulaka eka swilaveko swa sweswi. Leswi i ntiyiso ngopfu eka xiyimo xa misava hinkwayo laha ku na nga na

nkala-ndzinganano swinene eka ku hanyisana ka vanhu na swa ikhonomi, no va na vusweti lebyikulu.

Leswi swi ta lava muxaka wo hambana wa vurhangeri; lowu wu twisisaka swinene na swona lowu wu kotaka ku xaxametana na mintshikilelo ya nsohensohe, leyi yi endlekaka endzeni na le hanle, leyi yi katsaka leswi landzaka:

- nsusumeto wa swa ikhonomi na vanhu na swa tipolitiki eka misava hinkwayo, eka khontinente na le ka tiko eka swa akhademiki na mitirho ya vulawuri bya tihofisi na vurhumiwa bya instituxini.
- vanyingi lava tlangaka ndzima na vateka-xiavo lava swilaveko swa vona swi nga na ku phikizana na swilaveko swa yunivhesiti, kasi swa nkoka
- ku va na dyondzo na madyondziselo ya khwaliti leyi nga ta tiyisa leswo vathwasi va dyondzo va va na ku laveka sweswi na le ka vumundzuku

Vurhangeri byo tano byi ta fanela ku tshamiseka hi ku susumetela emahlweni mindzilakano ya ku cinca no susumeta ku cinca ka mavonelo ya swilo hi mianakanyo leswi swi lavekaka ku va na vatirhi lava tirhaka hi ndlela ya vuyelo lebyinene, lava fambisanaka na xiyimo, va tirhelo ra vuswikoti eka instituxini.

Swa nkoka ku fikelela leswi i ku tiyimisela ka va akhademiki. Xiyimo lexi faneleke laha ku endlekaka kona ntirho xidzi wa yunivhesiti, ku nga ku dyondzisa no dyondza, ndzavisiso na vutumbuluxi bya leswintshwa na ku tirhisana na vaaki-tiko, swi ta ya swi ngeteleleka ku va swa nkoka leswo hi kota ku hlayisa muxaka wa vatirhi lava lavekaku lava nga ta tiyisa ku nyiketa vutirheli bya khwaliti ya nkoka. Ku cinca loku endlekaka eka rixaka, leswi rindzeriweke hi machudeni na leswi humelelaka eka theknoloji ya dijitali (ku katsa na le ka social media), swi cinca ndlela leyi hi dyondzisaka hi yona machudeni, na ndlela leyi machudeni ma dyondzaku hi yona, na ku va na nsusumeto eka nkambelo nakambe wa tindlela ta swa dyondzo na madyondziselo. Leswi swi amukeriwa swinene hi ndlela leyi ndlandlamukaka eka tiyunivhesiti ta mfumo na leti nga ri ku ta mfumo, na swona leswi swi endliwaka hi ku landza swilaveko swa khwaliti, tidyondzo leti fambisanaka na nkarhi na swilaveko swa machudeni eka xiyimo lexi cincaku hi xihatla xa 4IR. Tiyunivhesiti tiningi ta mfumo na leti nga ri ku ta mfumo na minhlangano yin'wana (ya matiko ya misava, ya khontinente na ya tiko) ti sungule ku nyiketa tidyondzo to karhi to langutana na swiyimo swo karhi na swona ta khwaliti leti tiyisiweke na leti ti nga accredited na tidigri hi tihakelo ta le hansi. Ti nyiketa vutirheli bya xiyimo xa le henhla na nseketelo hikuva ti ri na machudeni ya nhlayo ya le hansi.

Tiinstitutuxini leti ti ta sungula ku koka machudeni ya muxaka wo karhi, lama ya tiyimiseleke ku hakelela dyondzo ya le henhla ya muxaka lowu, hikuva tikholelwa leswaku tikhwafikhexini leti ti ta endla leswo machudeni lama ya va lama ya lavekaka emisaveni hinkwayo.

Eka sweswi, ku na makungu lama yo endla leswi eAfrika Dzonga eka tiinstitutuxini leti nga ri ku ehansi ka mfumo ku kuma ku amukeriwa (approval) ndzingananiso (equivalence) na accreditation ya tikhoso leti nyiketiwaka hi tiinstitutuxini ta mfumo. Nakambe, tiinstitutuxini leti nga ri ku ta mfumo na minhlangano, tona a ti si hlangana na mapfumba yo kombisa ku vilela na switereka ku fana na leswi swi endlekaka eka xiyenge xa tiinstitutuxini ta dyondzo ya le henhla leti nga le hansi ka mfumo, leswi swi karhataka na leswi swi kavanyetaka mitirho na matirhelo. Swilo leswi na mapfumba lawa swi nga endla leswo machudeni lama hi tshamaka hi ma tiva tani hi machudeni "ya hina" ya ya eka tiinstitutuxini leti ti nga ri ku ehansi ka mfumo. Ku angarhela ka hina no teka machudeni lawa tani hi ntolovelole swi le ku heleni eka tiinstitutuxini ta dyondzo ya le henhla ta mfumo. Ndzi tlhela ndzi tsundzuxa hi tikhoso to tlula 65% leti ti nyiketiwaka hi mavandla man'wana handle ka tiyunivhesiti.

Ndzi na mianakanyo ya leswo tiyunivhesiti leti ti lavaka ku ya emahlweni a ti na ndlela yin'wana handle ka ku va tilulamisa

vuntshwa hi ku va na mianakanyo yo ehleketela vumundzuku leswi katsaka ku tirhisana na vateka-xiavo vo hambana-hambana, vurhangeri bya ku tirhisana na vufambisi, ku tirhisana na vamabindzu, na ku tiyimisela ku ya emahlweni hi fambiselo ra matikhomelo lamanene (ethical stewardship) ya instituxini na ku tirhisa swihlovo swa swipfuneto swa misava hi vukheta, ku amukela hi malwandla vanhu lava va tirhelaka yunivhesiti, na khwaliti, tikhoso to fambelana na mikarhi, mafambiselo ya makambeleso lama faneleke na ku seketela swichudeni leswi nga ta lulamisela vathwasi va yunivhesiti mikarhi ya vumundzuku lebyi nga tivekeku no aka xiseketelo xo tiyela va vumundzuku.

Loko ndzi hetelela, vamanana na vatatana matsalwa ya insticuti leyi xiximekaka ku nga Afrika Growth Initiative at Brooking Institute, ya nhlokomhaka leyi nge: *Foresight Africa: The top priorities for the Continent for 2019*, identifies *Bolstering Good Governance: the Imperative for Inclusion and Efficiency, as the number one priority for our Continent.*

Sweswi, a ndzi na xalaveko xo mi byela leswo hambi loko Afrika Dzonga – hi ntolovelu, a yi ri na modlele wa mafambiselo na malawulelo lamanene na infrastrakchara eka khontinente (hi ntiyiso wa mhaka eka nkarhi lowu nga hundza, a yi ri eka xiyimo xa vumbiri

eka misava) loko swi ta eka ku tirha hi ku landza makungu, kambe sweswi ha tsandzeka swinene, ku fikelela laha hi nga weleku na le ka xiyimo xa vukhumela eka nongonoko wa matiko ya Afrika lama ya kombisaka ku kula kahle. Kambe, ntungu wa mikhuva ya ku bola ya vukungundzwana, leyi yi nga pfunetiwa hi ku tsandzeka ku fambisa no lawula kahle, swi endle tiko ra hina leswo ri va eka xiyimo xo biha, laha swi nga ta tika ku huma eka xona eka nkarhi wo leha lowutaka – hi nga ha vuli nchumu hi nkarhi wo koma na wa le xikarhi!

Ndzi nga tlhela ndzi vula na leswo, eka swiyimo swo tala, xiyimo xa tiyunivhesiti ta hina xi kombisa xiyimo xa rixaka hinkwaro ka rona. Ndzi vula leswi hikuva dyondzo yi komba ku va na xiavo eka ku chika ka xiyimo lexi – hi ku landza ku tsandzeka eka swa mafambiselo na vulawuri lebyinene, vutsandzeki bya vurhangeri, ku kavanyetiwa eka swa tipolitiki na ku pfumaleka ka ku navela ku lulamisa eka swa tipolitiki, na ku va na timali to kayivela na swihlovo swa swipfuneto swo ka swi nga ringanangi. Kasi na ku tlula mpimo hi ku biha, machudeni ya mathwasa ya hina ya kumeka ya nga ri na vuswikoti lebyi faneleke lomu mintirhweni.

Vuyelo bya leswi hinkwaswo swi le rivaleni hikuva matiko ya Afrika ya 27 ya kume swikoro swa le hansi swinene eka malembe ya ntlhanu lama hundzeke. Na hina hi le ka nhlayo leyi, na swona hi le ncileni

swinene hi swikoro eka xiyimo. Hikokwalaho, a swi hlamarisi leswo xiphigo xo tika swinene xa vumbirhi na lexi xi faneleke ku hatla xi voneleriwa eka khontinente ya hina i ku Lawula Swikweleti na ku kondletela ku kumeka ka Swihlovo swa swipfuneto: Swa nonoha ku va na balansi ya kahle eka nkulo wa ikhonomi (ku hlanganisa swilaveko swa ta timali na ku kula ka swikweleti.)

Eka tiko hinkwaro, hi le ka xiyimo xo biha swinene loko swi ta eka mafambiselo na vulawuri lebyinene eka xiyenge xa dyondzo ya le henhla. Ku ve na xiyimo laha 13 wa tiyunivhesiti ta 28 a ti vekiwe ehansi ka vulawuriwa bya mfumo ku nga *under administration* (tin'wana ta tiyunivhesiti leti, leswi swi endleke ra vumbirhi). Tinhlayo leti ti kombisa swinene mintlhontlho leyi hi nga ka hi nga koti ku yi honisa.

Vurhangeri bya tiyunivhesiti hikokwalaho byi fanele ku twisisa no kota ku xaxameta hi ku titshemba tirhelo ra swa akhademiki na swa vulawuri bya le tihofisi; vateka-xiavo vanyingi na van'wana lava tlangaku ndzima lava va nga ta lava (kumbe lava va lavaka swilo) ku faneleke ku khumbaniwa na vona no tirhisana na vona; eka tiko na misava na swiyimo swo hambana-hambana; na muxaka wa khwaliti ya dyondzo na madyondziselo, ku tiyisa leswo ku na vuswikoti na ku faneleka ka mathwasa ya tiyunivhesiti leti. Varhangeri va fanele ku

fambisa no rhangela eka ku cinca lokukulu kasi hi le tlhelo va ri karhi va tiyisa tirhelo lerinene na ntirho wa vuyelo lebyinene eka tiyunivhesiti hi ku tirhisa modlele wa mabindzu (na swiakiwa) leswi swi kumbisaka ku amukela kahle mintlhontlho leyi yi faneleke ku langutaniwa na yona.

Eka xiyimo lexi, vunghozi na ku tiyisa swi humelela erivaleni tani hi xiseketelo eka vuswikoti bya hina ku ya emahlweni no humelela. Hikokwalaho, ndzi na ntsako ku va ndzi lemukile vunavi bya nongonoko lowu wo anama, na swona ndzi tshemba leswaku swivulavuri-nkulu swa hina, leswi nga ta hlamuseriwa, na mabulu swi ta va na vuyelo byo nyiketa xifaniso lexi hlelekeke na ntwisiso hi vunkoka bya ku twisisa vunghozi na makhomelo ya byona eka ku fikelela rihanyu lerinene ra tiinstitutuxini ta hina na ku ya emahlweni.

Ndzi pfumeleleni ku hetelela hi ku mi navelela leswinene eka nongonoko hinkwawo ka wona.